

In Memoriam

JACQUES TAMINIAUX (1928-2019)

Jacques De Visscher

De Waalse filosoof Jacques Taminiaux (°Seneffe, 28 mei 1928 – †Saint Sauveur 7 mei 2019), hebben we leren kennen als een begenadigde lezer van wijsgerige teksten. In het bijzonder denken we aan zijn analyses van Georg Wilhelm Friedrich Hegel, Martin Heidegger, Hannah Arendt en Maurice Merleau-Ponty. In hun geschriften wist hij steeds nauwgezet de historische en narratieve implicaties te exploreren. De resultaten van zijn lectuur bieden een theoretische fenomenologie die ons leert hoe teksten in en door hun duiding *magistrale* teksten blijken te zijn, want ze verhelderen uiteindelijk in de wereld werkzame betekenissen. Fenomenologie krijgt hier de authentieke betekenis van ‘uitlegkunde’. In Taminiaux’ benijdenswaardig oeuvre voelen we bijgevolg de aanwezigheid van zijn voorbeeld Heidegger – en uiteraard ook de sporen van zijn Leuvense leermeester Alphonse De Waelhens (1911-1981).

Na zijn dissertatie over Bergson (1954) wordt Taminiaux in 1967 hoogleraar aan de Université Catholique de Louvain (later Louvain-la-neuve). Vanaf de jaren zeventig verlegt hij zijn doceeractiviteit in toenemende mate naar Boston College in de Verenigde Staten. In Louvain-la-neuve sticht hij het *Centre d’Etudes phénoménologiques* waarmee hij in 1985 een gelijknamig tijdschrift verbindt; hierin verschijnen onder meer teksten van beroemde denkers als Eugen Fink, Hans-Georg Gadamer, Edmund Husserl, Hans Jonas, Jan Patocka, Paul Ricœur, Erwin Strauss en Bernard Waldenfels. In 1989 krijgt hij een huldeboek aangeboden, *Phénoménologie et politique* (Brussel, Ousia) met essays van onder meer Walter Biemel, Rudolf Boehm, Lambros Couloubaritsis, Jacques Derrida, Jean Ladrière en Paul Ricœur.

Taminiaux heeft een internationale faam verworven met zijn Hegel-studies en zijn bijdragen in het Heidegger-onderzoek voor het Frans taalgebied. Met Jean Reboul vertaalt hij *Die Frage nach dem Ding* voor Gallimard: *Qu’est-ce qu’une chose?* (1971); ook is hij aanwezig bij het laatste Heidegger-seminarie (Zähringen) in september 1973. In zijn eerste Leuvense tijd (dus voor de splitsing in 1968/70) behoort hij tot het team van Herman Van Breda (1911-1974) van het Husserl-Archiv en is hij heel nauw betrokken bij de prestigieuze *Phaenomenologica*-uitgaven (Martinus Nijhoff, later Kluwer). In die periode is hij een *compagnon de route* van Rudolf Boehm. Later gaat zijn aandacht steeds maar meer uit naar het

werk van Hannah Arendt. Hierbij een kleine anekdote: ooit discussieerde hij in New York een hele avond met een vrouw die hem wel was voorgesteld, maar wiens naam hij niet goed had begrepen; pas later verneemt hij dat zijn tafelmanne ... Hannah Arendt was.

Door zijn lezingen in Leuven en in Gent (*De Gentse Cultuurvereniging, Hoger Architectuurinstituut Sint-Lucas*), alsook door een Televisiegesprek (BRT-Fundamente, 1983) verwerft hij (marginaal) enige bekendheid in wijsgerig Vlaanderen. Niet onbelangrijk is de Nederlandse vertaling van *La fille de Thrace et le penseur professionnel. Arendt et Heidegger* door de Tilburgse theoloog Jos Augustus (in samenwerking met Ineke van der Burg): *Het Thracische meisje en de professionele denker. Hannah Arendt en Martin Heidegger* (Nijmegen, SUN, 2000). Vanaf dit werk ontvoert Taminiaux zich als een authentiek politiek denker die zich, wars van ideologische slogans, in toenemende mate filosofisch van Heidegger distantieert zonder diens beslissende bijdrage voor het wijsgerig denken te negeren of zelfs enigszins te miskennen. Voor hem persoonlijk was Heidegger een tegelijk geniale en demonische presentie – ook Picasso (die hij ooit in Parijs meemaakte) was voor hem zo'n figuur.

Voor *De uil van Minerva* is Taminiaux een auteur van het eerste uur. 'Filosofische en metafysische anthropologie bij Marx. Beschouwingen bij de Duitse ideologie' verschijnt in **UvM 1-1**(1984), p. 41-58; later volgen: 'We mogen onze eindigheid niet vergeten' (**UvM 4-2**, 1987, p. 97-109), 'Heimwee naar Griekenland aan de dageraad van het klassieke Duitsland' (**UvM 6-2**, 1989, p. 83-98), 'Heidegger en de aarde' (**UvM 7-4**, 1991, p. 247-254) en ten slotte 'Fenomenologie en geschiedenis' (**UvM 13-4**, 1997, p. 201-220). Vertaler Jos Augustus recenseert drie van Taminiaux' boeken: *Lectures de l'ontologie fondamentale* (**UvM 6-4, 1990**), *La fille de Thrace et le penseur professionnel* (**UvM 10-2, 1993**) en *Le Théâtre des philosophes* (**UvM 13-2, 1996**).

Met het overlijden van Jacques Taminiaux verdwijnt van het intellectuele forum een vertegenwoordiger van het academische denken van het hoogste niveau: een filosoof die zich niet liet verleiden tot formalistisch doordrammen (hij had een hekel aan 'des obsédés'), noch tot het publiekelijk te koop lopen met meningen. Hij was ontvankelijk voor bescheiden uitnodigingen; aan ijdelheid had hij een broertje dood, bijgevolg vergat hij de zin voor grappige verhalen en humor niet. Hij kende *la comédie humaine*. Vergeten we daarom niet dat hij empathisch en erudiet vertrouwd was met een ruime artistieke en literaire cultuur en er goed over kon spreken.

Elegantie was hem zeker niet vreemd. Zijn lezingen waren niet altijd gemakkelijk, wel heel zorgvuldig (uitgeschreven) voorbereid en even zorgvuldig voorgedragen

– overigens in een mooi Frans. Hoewel hij vaak (en zonder moeite) van het Engels gebruik maakte, zou hij zijn moedertaal niet verloochenen. Zoals zovele Franstalige intellectuelen die zich aan de Belgische identiteit gebonden achten, kon hij wel Nederlands lezen en verstaan, maar had hij moeite om zich in die taal uit te drukken, wat hij trouwens betreurde.